

WINNICOTT - LEIKKI JA TODELLINEN

Jo vauva osaa kuvitella. R.D. Winnicott huomasi imeväisiä tarkkaillessaan, että vauva voi ottaa suuhunsa ja imeä tyynyn kulmaa - tietäen varsin hyvin, että se ei ole todellinen rinta. Näin vauva siis kehittää ensimmäisen kuvitteellisen, fiktiivisen, mielihyvää tuottavan kohteen itselleen. Tällainen ”transitiivinen objekti” minän ja ei-minän välillä syntyy korvaamaan rinnan menetystä. Pienten lasten rievut ja pehmolelut ovat transitiivisia objekteja. Niistä lapsi ei halua luopua, ja sellaisen he haluavat lähelleen kun ovat surullisia tai menossa nukkumaan. Tämä kertoo siitä, että lapsi liittyy paljon sisäisiä toiveitaan ja haluaan näihin kiintymysesineisiin. Winnicottin *Play and Reality* (1971) teoksen johdantoluvussa hahmottaa tätä primaaria luovuutta.

I am not specifically studying the first object of object-relationships. I am concerned with the first possession, and with the intermediate area between the subjective and that which is objectively perceived. (Winnicott 1971, 4)

Verbaalin kehityksen kannalta on kiinnostavaa, että saadessaan turvaa pehmoisesta objektista, imeväinen ilmaisee mielihyvää jokelteleamalla, ja liittämällä kohteeseen sanaa tapailevia äänteitä:

By this definition an infant's babbling and the way in which an older child goes over a repertory of songs and tunes while preparing for sleep come within the intermediate area as transitional phenomena, along with the use made of objects that are not part of the infant's body yet are not fully recognized as belonging to external reality. (Winnicott 1971, 3)

Pikkulapsi siis liittyy lohtuleluunsa tunteita, mielihyvän ilmaisuja sekä ensimmäisiä yrityksiä symbolisaatioon.

But the term transitional object, according to my suggestion, gives room for the process of becoming able to accept difference and Similarity. I think there is use for a term for the root of symbolism in time, a term that describes the infant's journey from the purely subjective to objectivity; (Winnicott 1971, 8.)

Winnicott katsoo, että unelman ja fantasian välillä on olennainen ero, jonka mukaan unelmalla on suhde todellisuuteen, mutta fantasialla ei. Fantasiat ovat katkoksia ja irrallisia.

... fantasizing remains an isolated phenomenon, absorbing energy but not contributing-in either to dreaming or to living. (Winnicott 1971, 36.)

Leikkimisessä syntyvä objektisuhde on seikka, joka on estetiikan kannalta kiinnostava. Jos siis transitionaalista objektia ajatellaan jollain tavalla taiteen paradigmana, sitä ei voi ajatella vain rajattuna kohteena vaan jonain mikä alkaa muodostua ennen rajaamista. Tilana.

... the substance of illusion, that which is allowed to the infant, and which in adult life is inherent in art and religion, and yet becomes the hallmark of madness when an adult puts too powerful a claim on the credulity of others, forcing them to acknowledge a sharing of illusion that is not their own. (Winnicott 1971, 4).

Winnicott eroaa Kleinista siinä että hän ei kuitenkaan keskity objektiin, vaan pyrkii itseasiassa tarkastelemaan koko tilannetta, lelun sijaan keskeisemmäksi tulee kuitenkin luova tila leikkiessä:

I am not specifically studying the first object of object-relationships. I am concerned with the first possession, and with the intermediate area between the subjective and that which is objectively perceived. (Winnicott 1971, 4)

Klein ja Winnicott ovat eri mieltä kuitenkin primaarin luovuuden syntytilanteesta. Kleinin mukaan luovuuden lähtökohta on depressiivinen positio, Winnicott puolestaan ei katso depressiivisen tilan synnyttävän luovuutta. Päinvastoin luovuus liittyy Winnicottin mukaan tiettyyn syyllisyyden poissaoloon, joka herättää maanisen ja luovan rauhattomuuden. Luovuus ja tuhoaminen kuuluvat Winnicottin mukaan yhteen, koska tuhoaminen mahdollistaa uuden yrityksen lähestyä todellisuutta. Siksi luovan toiminnan ambivalenssi mahdollistaa taiteessa enemmänkin kuin pelkästään terapeuttivan korjaamisen, potentiaalinen joka on radikaalimpi ja tuskallisempikin prosessi kuin ajatus taiteesta pelkkänä vaurion korjaamisena. (Wright, 85)

Transitionaalisen objektin käsite on luonnollisesti kiinnostanut estetiikan teoreetikkoja. Leikki tarkoituksellisenä illuusion luomisena rinnastuu näin taiteen illuusioon. ”Paradoksin” käsite on luovuuden kannalta yllättävän tärkeä, sen myötä imeväinen voi luopua kaikkivaltaisista fantasiaista ja sietää seikkoja, jotka eivät ole hänen toiveidensa mukaisia:

In relation to the transitional object the infant passes from (magical) omnipotent control to control by manipulation (Winnicott, 1971,13.)

Paradoksi viittaa todellisuuden ristiriitaisen luonteeseen sietämiseen. Olennaista on se, että paradoksin sietäminen merkitsee sitä, että kohde hyväksytään, ennen kuin se on omaksuttu ja ristiriita ratkaistu. Luovuus on usein paradoksien kanssa toimimista ja transitionaaliin tilaan asettumista. Richard Kuhns liittää ristiriitojen sietämisen myös tragediaan, ja siinä ilmenevään katharsikseen. Paradoksi kahden sovittamattoman asenteen välillä on mahdollista kohdata juuri tällä alueella. Samoin tuskan ja mielihyvän sekoittuminen on mahdollista transitionaalisella alueella. Samalla tavalla kuin lapsi on jatkuvasti konflikteja transitionaalisen objektinsa kanssa. Samoin kuin leikkivä lapsi oppii sovittamaan ristiriitaisia asioita leikkiessään transitionaalisen objektin kanssa, samoin aikuinen voi sovittaa seksuaalisuutensa ja julkisen toimintansa. (Wright, 87.)

Transitionaalinen tila, leikin tila, onkin objektia kiinnostavampi tapa miettiä luovaa toimintaa ja estetiikkaa. Huomio kiinnittyy lukijoiden kanssa jaettavan fiktiivisen tilan luomiseen. Kuvitteellinen tila ilmaisee fiktion luonnetta paremmin, kuin kuvitteellisesta kohteesta puhuminen. Fiktiota voidaan ajatella tilana, joka ei ole pelkästään subjektiivinen eikä pelkästään objektiivinen, vaan niiden välille luotu. Winnicottin mukaan kyse ei tarkkaannottaen ole sisäisen ja ulkoisen sekoittumisesta, vaan niiden erottelua edeltävästä primäärikokemuksesta.

Luottamuksellinen tilanne äiti-lapsi asetelmassa on olennainen tällaisen fiktiivisen tilan kannalta. Leikki transitionaalisen objektin kanssa edellyttää tätä turvallista välialuetta, potentiaalista tilaa (Winnicott 1971, 126) ks. Pete Rudnytsky *Transitional object and potential space, literary uses of Winnicott*, 1993).

Winnicottin ajatusta luovasta tilasta on sovellettu myös kulttuuriteoriaan, Richard Kuhnsin (1983) mukaan ego kehittyi nimenomaan transitionaalisen objektin kanssa käydyn leikin myötä, kulttuuristen objektien suhteen prosesseissa joita käydään taiteessa. Hänen mukaansa ”Culture is a tradition of enactments”. Kulttuuri on egon toiminnan ja persoonan kehityksen aluetta. Se on sitä sekä primääriä että sekundaarisen sosialisoinnin kannalta, koska Kuhnsin mukaan kulttuurin alue muistuttaa leikkiä siinä, että se on kehittynyt välitilaan jossa subjektiivinen ja objektiivinen

vaikuttavat. Hänen mukaansa kulttuuri on alue, jossa taiteen transitionaaliset objektit jätetään. (Wright, 88.)

Leikki - sisäisen ja todellisen välillä

Transitionaalista alueesta puhuessaan R.D. Winnicott kiinnittää huomion luovan toiminnan kannalta ehkä olennaisimpaan seikkaan. Hän tarkastelee sitä tilaa, missä lapsen leikki on mahdollista. Luonnollisestikin hän katsoo, että leikkikalu on sylin korvike, mutta olennaisempaa on tarkastella sitä, millaista lapsen intohimo leikkiin lelujen kanssa on. Winnicott painottaa sitä, että pelkkä mielikuvitus on sisäistä, mutta varsinaisesti leikki tapahtuu sisäisen ja ulkoisen välillä. Leikki ei siis ole pelkkää sisäiseen todellisuuteen menemistä, kuten fantasiassa, vaan siinä on aina suhde todelliseen:

The intermediate area to which I am referring is the area that is allowed to the infant between primary creativity and objective perception based on reality-testing. (Winnicott 1971, 15.)

Näin siis luovan mielikuvituksen ja todellisuuden välinen suhde on realiteetti-testausta, ja siksi luoviin illuusioihin tuleekin liittyä on jatkuva illuusioista luopumisen prosessi. Winnicott ei kuitenkaan katso, että aikuinen ihminen eläisi realiteettien kanssa ja illuusioiden karistaneena.

... for many individuals external reality remains to some extent a subjective phenomenon. In the extreme case the individual hallucinates either at certain specific moments, or perhaps in a generalized way. There exist all sorts of expressions for this state ('fey', 'not all there', 'feet off the ground', 'unreal') (Winnicott 1971, 92.)

Winnicott tekee selvän eron hallusinaatioiksi kutsumansa mielikuvituksen ja varsinaisen luovuuden välillä. Hallusinaatioista puuttuu sellainen todellisuussuhde, mikä luovuudessa ilmenee. Luovan työskentelyn tulokset ovat todellisia ja toisten kanssa jaettavia, toisin kuin hallusinaatiot.

Illuusioiden kehittelyn, ja niistä luopumisen prosessi on loputon. Tämä prosessi rinnastuu osin pikkulapsen leikin kehittymiseen. Aluksi leikki on pääasiassa lelun ojentamista äidille ja saamista takaisin, eli äidin läsnä- ja poissaolon tutkimista lelun avulla, sitten lapsi leikkii vain aikuisen läsnäollessa. Tällä tavalla siis syntyy luottamus, ja sen mahdollistama leikin tila. Nimenomaan se tila, jossa lapsi on yksin tyytyväisenä leikkineensä kanssa. (Winnicott 1971, 63 - 64.)

Leikkipaikkaansa lapsi kerää leluja tai todellisuuteen liittyviä aineettomia asioita, ja käyttää niitä psyykkisistä tarpeistaan johdetuilla tavoilla. Vaikka hän laittaaakin ulkoiset seikat unelmiensa palvelukseen, hän ei hallusinoi vaan suuntaa toiveensa ulkoihin seikkoihin. Tästä on suora jatkumo toisten kanssa leikkimisen oppimiseen ja edelleen kulttuurisiin kokemuksiin (Winnicott 1971, 69.)

Lopuksi Winnicotin teesit, joiden mukaan luovuus on tila sisäisen kokemuksen ja ulkoisen todellisuuden välillä.

1. Kulttuurinen kokemus sijaitsee potentiaalisessa tilassa yksilön ja ympäristön välillä.
2. Yksilö käyttää tätä tilaa paljolti varhaisten kokemuksien ohjaamana.
3. Imeväiselle tämä tila syntyy ylittämään kuilua minän ja ei-minän välille. Alue, jossa on

vain minä, muuttuu alueeksi jossa hän oppi kohtaamaan ilmiöitä joita hän ei voi kontrolloida.

4. Jokaisella lapsella on onnistumisen ja epäonnistumisen kokemuksia. Tämä potentiaalinen tila syntyy vain kun vauva kokee olonsa tyytyväiseksi suhteessa äitiin tai ympäristöön.
5. Leikkiä ja luovuutta, yksilöllistä kulttuurielämää tutkittaessa tulee kiinnittää huomota tähän potentiaaliseen tilaan. (Winnicott 1971, 135).

Winnicott, Play and Reality –teoksen avausluku verkossa
<http://web.mit.edu/allanmc/www/winnicott1.pdf>